

AnletsBladet

NR 2

APRIL 2019

Ordföranden har ordet

Det är inte bara du och jag som ibland har svårt att bestämma oss. Vädret har helt klart stora bekymmer med det. Ena dagen är det rena vårvärmen och nästa dag yr snöstormen. Då är det skönt att ha en trevlig inomhussyssla att hugga tag i. Jag tänker förstås på släktforskning.

Den här våren bjuder våra medlems-träffar på så vitt skilda ämnen som borgarklassens bekymmer med visiter på 1800-talet, receptskatten på Riksarkivet och ett besök på Tumba Bruksmuseum. Hoppas att ni alla hittar något som passar er.

På senaste tiden har det hänt mycket inom DNA-släktforskningen med betoning på vem som ska få tillgång till vårt DNA. Ni är välkomna till vårt DNA-café för att ventilera åsikter om detta.

För närvarande är våra cirklar i olika ämnen i full gång eller precis i startgroparna. Det är väldigt inspirerande för oss i styrelsen att ni är så vetgiriga och vi gör vad vi kan för att uppfylla era önskemål. Vi välkomnar också nya förslag på områden att studera.

Det känns inte helt rätt just nu – men förr eller senare kommer den, så:

Trevlig sommar och på återseende till hösten.

Carin

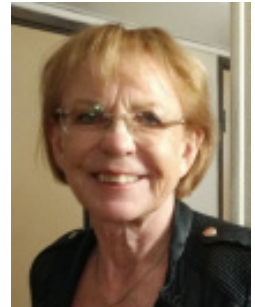

Medlemsmötet den 21 februari 2019

Kekke Stadin, professor vid Södertörns Högskola, berättade för oss om det tittelsjuka 1800-talet. Den sociala rangen var mycket viktig och det gällde att röra sig i de "rätta" kretsarna. Mycket av borgerskapets tid gick åt till att göra visiter. Vad är en visit? Jo, det är ett objekt artighetsbesök hos någon. Syftet är att vara artig. Vägen till sällskapslivet och status i samhället var visiter.

Det fanns förmiddagsvisiter, från kl 11 till kl 17.30 eller 18.00, därefter kom eftermiddagsvisiter fram till cirka kl 20.30 och därefter kvällsvisiter fram till kl 24.

Det fanns olika typer av visiter: vänskapsvisiter, formella visiter (dessa var obligatoriska om man ville "räknas"), introduktionsvisiter, inbjudningsvisiter, tack-för-inbjudan-visiter, visiter för att bjuda in till förlovning, vigsel eller dop, visit vid befordran, vid resa (avsked, ankomst), nyårsvisiter (mycket viktiga), kondoleansvisiter (och då var man tvungen att vara sorgklädd). Kondoleansvisiter skulle ske inom 3 dagar från dödsfallet. Så fanns också gratulationsvisiter. De anställda skulle också göra en uppvaktningsvisit hos chefen 1 gång per år. Hur var man då klädd när man skulle på visit? För männen gällde bonjour, hög hatt och promenadkäpp. Var det någon mycket prominent person man skulle gå på visit hos var det frack som gällde. Den höga hatten skulle mannen inte lägga ifrån sig utan hålla i vänstra handen under visiten, för att visa att han inte skulle stanna så länge. Värddinnan kunde också anvisa en speciell plats där mannen kunde placera hatten. Klädsel för

damer var promenaddräkt, bahytt, sjal och ridikyl (en liten fin broderad väska). Ett måste var visitkortet. I början var visitkortet handskrivna och målade med ex-vis en liten blomma. Senare under 1800-talet var de tryckta. Visitkortet lämnades fram till en betjänt eller husa som sedan gav det till värddinnan som bjöd gästerna att stiga in. Hon tog emot i salongen där man framförde sitt ärende och "minglade" med eventuella andra personer som också var på visit. En visit varade 15-20 minuter. På en framträdande plats stod visitkorts-kålen eller -fatet, och där kunde man snegla lite på vilka som varit på visit, men man fick absolut inte röra. Efter alla visiter måste visitkortet arkiveras och man förde noggrann bok på vilka personer som varit på visit och hur länge. För sedan måste man ju göra en svarsvisit; inom 3-6 dagar.

På visitkortet framgick alla titlar och namn på kortinnehavaren. Ju finare titlar, desto bättre. Om det bara fanns en person i riket med just den titeln, t ex utrikesminister, räckte det med att man skrev titeln. Det förutsattes att alla visste namnet.

Forts. på sid. 2

Ansv.utgivare: Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 08-778 02 51
Redaktion: Arne Mattsson, Björkvändan 6, 147 33 Tumba. Tel. 08-530 371 16
Monica Andersson, Storskiftesvägen 53, 145 60 Norsborg. tel. 08-531 779 11
Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 08-778 02 51

Hemsida: www.botvid.org

Våra arrangemang sker i samarbete med

Hemsida: www.sv.se/sv/

FöreningsInfo

BOTVIDSBYGDENS SLÄKTFORSKARFÖRENING

Föreningens adress

Botvidsbygdens Släktforskarförening
c/o Anita Karlsson, Grytstigen 80
147 52 Tumba. Tel. 530 33310,
mobiltfn. 070-331 0916

Hemsida: www.botvid.org

Webbmaster: Mats Johansson, 608 2396

Styrelsen (riktnr. 08)

Ordf. Carin Johansson, 778 0251
V.ordf. Mats Johansson, 608 2396
Sekr: Anita Karlsson, 530 33310
Kassör: Inger Feldhofer tel. 778 2351
Ledamot: Charlotta Eskilson, 778 9814
Ledamot: Monica Andersson, 531 77911
Suppl. Arne Mattsson, 530 37116
Suppl. Barbro Ericsson, 070-574 2681

AnletsBladet

Ansv.utg. Carin Johansson, 778 0251
E-post: carin@medicals-service.se
Red. Arne Mattsson, tel. 530 37116
E-post: armatt@telia.com
Monica Andersson, 531 77911
E-post: monica.andersson@storskiftet.se

Avgifter

Årsavgiften erläggs senast 1 mars.
Medlemsavgift 2019: 220:-
Famijlmedlem: 70:-
Plusgiro: 419 06 23-1

Om du flyttar...

Anmäl din nya adress till:
Inger Feldhofer tel. 778 2351
E-post: inger@feldhofer.se

Styrelsen informerar

Styrelsemöten

Vårens styrelsemöten kommer att hållas onsdagarna den 17/4 och 15/5.

Medlemsträffar

Vårens medlemsträffar blir den 25/4 och 22/5.

Läs mer under kalendarium på sid. 3.

AnletsBladet

söker medförfattare

Snart är det dags för nästa AnletsBlad och till dess behöver vi material. Artiklar, korta eller långa, smånotiser s.k "fynd" under forskningen m.m. Vässa pennan och skriv tidningen är till för Dig!

Redaktörerna

Medlemsmötet...forts. från sid. 1

Sällskapslivet var centralt för borgarklassen, "bourgeoisin". Det visade vilka som "hörde till vår värld" och vilka som inte gjorde det. Krångliga etikettsregler gjorde det svårt att komma in i de fina och rätta kretsarna. Om man ville bli presenterad för någon med högre rang måste man fråga någon som kände båda parter. Den personen skulle sedan fråga den med högre rang om hen ville bli presenterad för xx. Sade den med högre rang "ja" var allt gott och väl, man sa hen "nej" kunde det bli stor skandal.

Man talar om en "Världarnas hierarki". Det var en kamp om rang och social status; en strävan att tillhöra en högre värld. Titeln var en viktig aspekt för den som ville klättra i världarnas hierarki. Att stiga i graderna från "Arkivarie" till

"Förste arkivarie" var viktigt (och det för-
anledde också att man måste gå på visit
och tala om det för alla).

Hemmet fick också en ny betydelse. Det skulle vara fint möblerat och representativt för ens plats i det sociala livet.

Så här kunde en vecka se ut för en som levde i de rätta, fina kretsarna i mitten av 1800-talet: 4 middagar, 1-2 supéer, 1 teaterbesök eller operabesök. För männen tillkom kanske också ett ordenskapitelbesök.

Under 1880-talet gör telefonen sitt intåg i hemmen. Det betyder att visiternas tid är förbi. Man börjar nu oftare ringa och förmedla sina inbjudningar och nyheter. Med telefonen kom också telefonkatalogen som blev den nya platsen att visa upp sina titlar på. □

Text: Monica Andersson

Foto: Inge Andersson

DNA-Släktforskning och brottsbekämpning

Vi är många som har uppmärksammat nyhetsmediernas rapportering om dna-släktforskning och brottsbekämpning. Här kommer litet mer information i ämnet.

Polisen har tidigare bara fått träff i sitt eget register på dna-spår från en brottsplats som matchar dna-profilens markörer perfekt. Nu får de i samma register även söka personer med liknande dna-profiler, det polisen kallar familjesökning. Polisen har inte automatiskt tillgång till de stora dna-släktforskningsbaserna.

Den 11 mars 2019 och 13 mars 2019 publicerades inlägg på Släktforskarförbundets hemsida www.genealogi.se med mycket bra information. I korthet betyder det att man som innehavare av

ett konto hos Family Tree DNA själv kan bestämma om ens eget DNA ska göras tillgängligt för polisen. För de av oss (bosatta inom EU) som har ett konto skapat före 12 mars 2019 är möjligheten att göra kontot tillgängligt för polisen automatiskt avstängd, men man kan alltså själv ändra detta.

Vad polisen har tillgång till är Gedmatch, som är en öppen databas där användarna själva frivilligt laddar upp sitt dna. Där kanske man ska tänka till en extra gång innan man lämnar sitt dna till allmän kännedom.

Välkomna till vårt DNA-café 10/4 och 8/5 om ni vill diskutera detta eller något annat inom DNA-världen. Se info på vår hemsida eller i Anletsbladet.

Text: Carin Johansson

Forskarrummets öppettider

Följande onsdagar under våren och hösten 2019 är forskarrummet i Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba öppet.

10 april (18-21)   24 april (13-17)

8 maj (18-21)   15 maj (13-17)

29 maj (13-17)   4 sept (13-17)

11 sept (18-21)

OBS! Inget forskarrum den 17/4

Kassören meddelar...

Nya medlemmar:

Sedan manusstoppet för AnletsBladet nr. 1/2019 har föreningen fått 6 nya medlemmar som hälsas hjärtligt välkomna.

Anders Perner	Grödinge
Bertil Eriksson	Tumba
Ingrid Nilsson	Huddinge
Margret Örtegren	Skogås
Birgitta Danielsson	Huddinge
Magnus Hansson	Skärholmen

Årsmöte den 21 mars 2019

Föreningens årsmöte hade samlat 29 personer i Broängsgården. Karl-Erik Gräns ledde med van hand förhandlingarna.

Val till styrelsen: Ordförande: Carin Johansson, omval, 1 år. Styrelsemedlemmar (mandattid 2 år): Anita Karlsson, omval, Charlotta Eskilson, omval, Inger Feldhofer, 1 år kvar, Mats Johansson, 1 år kvar, Monica Andersson, 1 år kvar. Suppleanter: Arne Mattsson, omval, Barbro Ericsson, 1 år kvar. Till revisorer valdes Rolf Lindmark och Roland Gustavsson. Till valberedning valdes, som sammankallade, Kerstin Sima. Då ingen annan fanns på förslag bemyndigades styrelsen att söka och utse ytterligare valberedare.

Ulla-Britt Magnusson tackades för den tid hon varit styrelsemedlem.

Efter en kort bensträckare berättade Fredrik Mejster om "Skilsmässor som källa i släktforsknin- gen". Detta är ett ganska outforskade område som verkligen kan klä på historien om våra förfäder. Fredrik blev intres-

serad av detta när han studerade juridik och skrev en uppsats om det avgränsad till Uppsala stift.

Det finns viss begränsad statistik om området via Tabellverket/Statistiska Centralbyrån. År 1831 finns det 95 skilsmässor i statistiken för att i början av 1900-talet uppgå till 400-500 per år. Dock är statistiken inte komplett eftersom den bygger på domkapitlets skiljebrev och alla inte tog ut det. Nu för tiden leder uppåt 50% av äktenskapen till skilsmässa! Fredrik berättade att när man ska forska om en skilsmässa så skall man utgå från

domböckerna. Det är då viktigt att förstå lagstiftningen bakom, och man kan indela skilsmässorna över tiden i 3 perioder. Första perioden som är fram till 1915 års lag grundar sig på 1734 års lagstiftning. Det fanns två skillnadsgrunder, horsbrott och egenvilligt övergivande. Dessutom ansågs att kungen, som lagstiftare, kunde ge dispens. Regler för äktenskapsskillnad finns även i några förordningar bl a från 1810 och 1860.

Den tredje perioden är den som grundar sig på 1915 års lag, som gällde från 1916. I den regleras att allt ska gå via domstolarna.

Den andra perioden är övergångsperioden, då skilsmässa påbörjats enligt det tidigare regelverket men slutförs efter 1916, ibland så sent som 1925. Hur hittar man då detta i arkiven? Först utgår man från vilken tidsperiod man söker, därefter av vilken anledning, dvs hur sökte man hemskillnad? Först då kan man avgöra vilken handläggande myndighet som kan ha detta i sitt arkiv. Dvs ska man söka efter aktuell domstol eller efter dispens. De viktigaste underlagen utgörs av kyrkböcker, och då ska man inte missa bilagorna i serie H som normalt inte är digitaliserade. Därefter är det domstolarna och domkapitlets arkiv. I Nedre justitierevisionen kan man hitta kungliga dispenser före våren 1909 och därefter i Justitiedepartementets arkiv där beslut kan sökas i Konseljären 1820-1920. Fredrik avslutade med att berätta om några skilsmässorfall han särskilt studerat. Han poängterade särskilt att man ofta blev svartmålad i samhället där man bodde och därför lät man ibland bli att söka hemskillnad.

Text: Mats Johansson

Foto: Inge Andersson

Vad händer på vårt DNA-café ?

Efter bästa förmåga försöker vi hjälpa till med inställningar i FTDNA-kontot samt vara bollplank vid diskussioner angående alla matchningar och hur man kan komma vidare i sitt sökande efter någorlunda nära släktingar.

Just nu är det ju också aktuellt med frågan om man ska släppa in polisen i sitt DNA i deras letande efter brottslingar.

En uppfräschning av kunskaperna som man inhämtat på våra cirklar är inte heller fel.

Det är ni, kära besökare, som bestämmer vad vi ska prata om.

Välkomna önskar: Carin Johansson och Inger Feldhofer.

KALENDARIUM

Möteslokal: Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba. Buss 715 avgår från Tumba C och stannar utanför lokalen.

25/4 kl. 19.00 Medlemsträff

(Obs torsdag!)

"Mat och dryck - recept i Riksarkivet"

Karin Borgkvist Ljung berättar

Kaffe serveras från kl 18.30.

Entré 20:-. Icke medlemmar 40:-.

22/5 Studiebesök

(Obs onsdag!)

Välkomna på ett besök på Tumba Bruksmuseum. Visningen innefattar tre olika byggnader och tar ca 1½ timme.

Samling vid museets entré kl. 17.45.

Anmälan till besöket görs till:

inger@feldhofer.se senast den 15 maj.

Särskrivningar

Ett ofta citerat skräckexempel på hur fel det kan bli om särskrivningarna tillåts blomma är:

"En brun hårig flicka stod vid en bar disk och pratade med en sjuk gymnast".

- På en fågelutställning kunde man läsa:

"Gul nackad lori till salu".

- Radannons:

"Äldre dam eller herrcykel köpes billigt".

- En dam ville påpeka att butiken tagit betalt för en vara hon inte hade handlat.

Hon fick tillbaka ett brev från butiksägaren, där han ber om ursäkt:

"Antagligen är det någon av min kassa personal som slagit in fel kod".

- Hade korvkiosken blivit inspirerad av Åhléns, eftersom det skyltades:

"Vi tar inte emot tusen lappar".

- Annons för sjönära tomt i Strängnäs:

"Sjö nära tomt till salu".

Tänk så lätt det kan bli fel!

Källa: Allt för Alla 1923

De barnen

Lärjungen Johan har slagit sönder en fönsterruta under en rast. På timmen efter har han kristendom. Då tänker han bara på fönsterrutan.

- Kan du Johan, säga mig, vem som skapade världen? frågar läraren.

- Inte var det jag.

- Vad säger du?

- Det var jag, erkänner Johan, men jag ska aldrig göra om det.

Källa: Allt för Alla 1923

Bouppteckningar och kor

(Kraftigt förkortad version av en artikel skriven av vår medlem Rune Pettersson. Artikeln i sin helhet finns att läsa på vår hemsida:

www.botvid.org)

Från 1734 blev den obligatoriskt att upprätta bouppteckningar i Sverige. Varje bouppteckning skrevs i original, samt en kopia. Arvingarna behöll originalet. Kopian är förvarad i domstolarnas arkiv vid landsarkiven. Varje bouppteckning börjar med en ingress med uppgifter om den så kallade "boupptecknaren" som ansvarade för att skriva bouppteckningen, vem bouppteckningen gäller, vem som uppger boet, den efterlevande makan/maken och barnen, samt vilka som är arvingar. För minderåriga barn fanns förmyndare som skulle bevaka dessas rätt. Därefter följer förteckningar över alla inventarier och värdet av dessa.

Det var vanligt att enbart upprätta en bouppteckning efter den som dog först av ett gift par. Dödsbon med tillgångar blev beskattade med en avgift till fattig-

kassan i respektive socken. Ett dödsbo måste ha något att deklarerat. För de fattigaste människorna räckte det med att domstolen utfärdade ett "fattigbevis". De flesta bouppteckningar är efter män, mer sällan efter kvinnor och sällan eller aldrig efter barn.

Först mot slutet av 1800-talet kom det officiella föreskrifter för utförande och utformning av bouppteckningar. Allmogens alla "boupptecknare" behövde inte uppfylla några krav på lämpliga kunskaper i juridik. Flera forskare har visat att det var vanligt att inventarier i bouppteckningar blev systematiskt undervärderade med 25-35%. När det gäller kor var värdena i bouppteckningarna ungefär en tredjedel lägre än "markegångspriserna".

Det var inte helt ovanligt att en bouppteckning efter en bonde faktiskt blev upprättad flera år innan dödstillfället. När en bonde överlät gården till en arvinge var detta förenat med ett bindande löfte att bonden hade sitt husrum och sin försörjning under resten av livet.

Ända fram till den industriella revolutionen under 1800-talet var jordbruket den viktigaste näringen i Sverige. På landsbygden var det självklart att många människor arbetade med kor. Många hade sällan möjlighet att odla tillräckligt med foder och att köpa foder var inte att tänka på. Korna fick därför ofta för lite foder och blev undernärda, speciellt på vintern, då fodret kunde bestå av halm, lavar, mossa, starrgräs, men också granris eller takhalm.

Under mitten och slutet av 1800-talet flyttade många människor in till städerna för att arbeta i industrierna och det växte fram en marknad för mjölk och mejerivaror. Det var främst gods och större gårdar som kunde leverera mjölk till mejerierna.

Enligt jordbruksstatistiken ökade antalet kor under perioden 1865-1911 från knappt 1,2 miljoner till drygt 1,8 miljoner kor, dvs med 50%. Från 1870- till 1910-talets början steg den genomsnittliga avkastningen från 1020 liter till 1785 liter per ko och år.

Sammanfattning: Monica Andersson

Den svenska flaggans historia

Den blågula flaggan har sina rötter i medeltiden. Man tror att den kommer från Folkungaättens vapen; ett gyllene lejon på en blå botten, vilket blev kungligt 1275 med Magnus Ladulås. Albrekt av Mecklenburg hade också ett vapen i guld och blått med tre kronor. Han gjorde det till svenskt riksvapen.

Karl Knutsson Bonde sammanfogade 1448 sedan dessa båda vapensköldar och de fyra fälten delades av gyllene kors. Detta nya vapen kom att kallas stora riksvapnet.

Andra menar att man kopierat andra länders flaggor, t.ex Danmarks Dannebrog, som är världens äldsta flagga och som troligtvis tillkom redan på 1200-talet. I stället för det röda och vita, använde man de gula och blå färgerna.

Under 1600-talet kom den blågula flaggan att symbolisera den svenska militären och staten. Flottan hade en blågul, tretungad flagga, som också förekom på befästningar i land. Handelsflottan fick ej föra den tretungade flaggan men det förekom att man gjorde det i alla fall för att skrämja bort piraterna.

När Sverige och Norge förenades i en union 1814 skapades en gemensam örlogsflagga - blågul med ett vitt andreas-kors i ena övre hörnet. 1844 ändrade man flaggan så att ett unionsmärke placerades där i stället, den så kallade "sillsallaten". Den försvann i och med unionsupplösningen 1905.

Under det nationalromantiska slutet av 1800-talet kom flaggan att bli en symbol för fosterlandet. Prins Oskar, (Oskar II), hade börjat flagga på sommarlottet Sofiero, och när han sedan flyttade in på Stockholms Slott 1872 började han flagga även där. Seden att flagga spred sig över landet ungefär samtidigt som folk på landet började måla sina hus röda; och bilden av Sverige som en röd liten stuga med en blågul flagga skapades.

En flaggintresserad man vid namn Oscar Trapp tyckte att de blå och gula färgerna var alltför dystra och skapade en med ljusare färger och 1894 kunde den hissas på Kärnan i Helsingborg.

Det fanns många olika nyanser av gult och blått och flagglagen 1906 bringade

ordning på detta. Lagen omarbetades 1982 och stipulerar att den svenska flaggans färger ska vara "ljust mellanblå i fälten och guldgul på korset". Detta innebär att flaggan numera har något mörkare nyanser än den flagga som Oscar Trapp tog fram.

Samma blå och gula färger används även på vimpeln som kan hissas när flaggan inte brukas. Den ska bestå av ett blått och ett gult fält, med det blå fältet överst. Vimpel används ofta i de nordiska länderna och i Nederländerna.

Text: Monica Andersson efter inspiration av en artikel av Magnus Bergsten i tidningen Släkthistoria.

Bild från Wikipedia